

Љиљана Шоп

Музика преточена у стихове

Јелица Лазаревић: Од СНА ДО СНА, Београд 1974.

У овој збирци Јелице Лазаревић укрштају се, преплићу и увек изнова прожимају два основна појма: сан и самоћа. Споне између њих многобројне су и нераскидиве. Кад сањамо сами смо, а сами смо можда баш зато што нам је сан ближи и стварнији од јаве. Самоћа нас буди из снова, а у снове бежимо да бисмо надвладали и победили самоћу — круг је потпун и неумољив.

И да песникиња није сама нагласила колико су јој стихови инспирисани музиком, та музика би се осетила; она је извор сваке песме и кључ за откривање њеног смисла. Цела збирка заправо је један дуг и надахнут, упоран и грозничав дијалог с музиком, с неухватљивим тоновима које песникиња покушава да преточи у речи, да заустави у речима и можда објасни њима. Ипак, током читања непрекидно се има утисак да дивљење песникиње према музици, опчињеност звуком и његовом величанственом снагом не престаје, и да цело време у аутору стихова, у градителу света сазданог од речи, постоји страх и потајно уверење да је Бетовена, Моцарта, Чајковског, Шопена, Шуберта или било ког другог великана класичне музике, ипак немогуће у потпуности и до краја објаснити и исказати речима, ма како оне биле вешто одабране.

Упркос томе, потреба за дијалогом, макар и неравноправним, јача је од сумњи и кло-

нућа. Навиру стихови чији звук хоће да одржи корак са звуцима инструмената, а чија је сликовитост многим опипљивија и конкретнија од музике. Јер, свако носи у очима и сећању слику завичајне реке с белуцима, витке бреге, птице, јагоде, и свако је једном био богатији или сиромашнији за једну љубав или страст. Зато се стихови Јелице Лазаревић тако присно прихватају и зато налазе одјека у читаоцу.

Самоћа и живот у свету снова имају за песникињу укус и неумитност судбине. Они су стално присутна реалност и кад се отимамо, и кад се плашимо, и кад се беспомоћно препуштамо. Самоћа и сан су категорије изван и изнад човека, закони којима подлеже све у природи и природа сама. Једна од најсликовитијих песама у збирци *Од сна до сна*, минијатурна, сва заправо само једна слика ухваћена у тренутку, илуструје свеprisутност самоће као елементарног закона:

„Сутон плави брда.
По језеру опружа се сан:
Лабуду клонула глава:
И ову ноћ сам!“

Максимална економичност речи, чак извесна шкртост у речима, даје овој песми изражајност и праву вредност. Сажетост и језгровитост израза појачава трагичну истину казану сликом.

Основни тон ове збирке ипак није ни песимизам, ни безнађе, ни глас туге и прекора. Најпо-летнији стихови испевани су о онима који славе живот химнама и фанфарама и подижу славолуке у име љубави и снова песма „Животе“. С једнаком радошћу песникиња пева о Орфеју чија свирала буди живот и расцветава сунце над главама људи, а оптимистички позив песми да се вине у висине представља на неки начин песнички кредо Јелице Лазаревић. Песмом „Хајдемо“ она афирмише стих као извор сми сла, снаге, као могућност да се преброде и премосте све тешкоће, па чак и самоћа:

„Хајдемо, песмо,
стазама снова.

Хајдемо за птицом,
за дугом,
за одјеком —
да гребене прелетимо,
да облаке наткрилимо,
да самоћу премостимо.

До сунца, песмо, хајдемо!“

Песму карактерише успела градација где након конкретних појмова (гребен и облаци) који у нашој свести означавају недостижне висине, долази као препрека самоћа, највиша, најтежа, и поред своје апстрактности конкретнија од свих.

Најуспелија песма у збирци чини се да је песма „Зашто“,

инспирисана Виолинским концертом у д-дуру П. И. Чајковског. У њој као да је врхунац заноса изазваног музиком исковао и најупечатљивију слику. Истина, ова песма своју пуну вредност и тумачење добија тек у контексту целокупне музикалне и мелодичне поезије Јелице Лазаревић, али и издвојена, сама по себи, плени ритмом, неочекиваномшћу и једноставном лепотом:

„Зашто,
зашто нисмо били
грумен свеже глине —
од које би прсти судбине
извајали
разиграно гудало
и тело виолине?“

Збирка стихова **Од сна до сна** представља интересантан покушај да се поезијом искаже свет музике, и занимљива је као замисао, али има и тренутке падова, непотребних понављања у појединим строфама, а местимично је одвише патетична. Извесни наглашено вербални одломци делују непоетски, и ако избегне тренутке таквих клонућа Јелица Лазаревић нас може убудуће пријатно изненадити својим новим стиховима.

Ову збирку допуњавају веома лепе илустрације Александра Јерemiћа — Циbeta, које чине складну целину с тематичком стихова.